

RIFA

1) Mas ant. a Osona, prop de St. Sadurní d'Osor-mort (mapa Brossa de St. Julià de Vilatorrts).

MENCIO ANT. 935, venda de la muller del comte de Bna. Sunyer, d'una terra «in comitatu Ausona in term. Sti. Laurencii in fines de Montealto, afr. Or. in rio Rifa» (Udina, *Arch. Cond. S. X*, § 106.4).¹

2) Vilar o masada ant. en el Vallès Or., a l'Est de Cardedeu, en direcció a Vilamajor, més al N. que Al-¹⁰ fou. 941 (*Cart. St. Cugat* I, 17). En un altre doc. de 941: «in Vallense, vel infra term. de villa Riffa --- afr. de Or. in te. de Villa Maiore, de Mer. in term. de Alfozi ['Alfou'] et de Occid. in term. de Carotitulo et de Molnellis» (*Cart. id. I*, 21); 972: «Ripha¹⁵ --- Alfou ---» (id. id., p. 80); 1002: *Rifan*, cit. junt amb *Vilamajor* (id. II, 32); 1098: «Aqua Alba --- Palatio --- eccl. Sti. Cucufatis de Rifano --- Rioopullo ---» (*MarcaH.*, 1203.49).

3) Localitat del Baix Camp de Tarr.: Barranc de Ri-²⁰ fà, que baixa de Colldejou, in te. de Mont-roig, i punta costera entre Cambrils i l'Hospitalet (Iglésias-S., *Guies* II, 162, 165; lloc cantat pel poeta Ricard Bal-²⁵ lester en «Perfils reusencs» (*Di. de Bna.* 12-ix-54, p. 19). Molt usat com «senya» de la gent de mar de Cambrils que la detallen i en donen croquis a Casac. 1924, i a M. T. Montanya, 1609, plànol. La Platja de *Rifà* a 2kl/2 al SO. de Cambrils. Hi desemboca un barranc, on hi ha força aigua amb l'olè *darifa* i la *Casa de Rifà* (Casac.).

MENCIO ANT. 1302: «loco q. d. Plana d'en Rifa inter lo. de Cambrils et colle Balagarii»; «a Rifa, v. dez Prat Dip» (Font Rius, cita de *ACA* en el vol. II, 720, n. 3).

En tots aquests llocs hi havia molins, com consta en el (2) pels *Molinelli* de l'a. 941, en (1) perquè és «ri-³⁵ vo *Rifà*», i perquè és arran de la Riera Major de les Guillerries, de la qual pot ser afl. (o sinònim?); i també es dedueix en el (3), ja pel fet de ser en un barranc d'abundós corrent.

ETIM. àr. *rihà* 'molí' («molendinus» *RMa*). *PALC* «molino de agua, o m. para pan: *rihà*» (213b20). En el *Rept.* de Mall.: «*Reha* vel Molin Alhigeri» (Bof., p. 40), que assegura l'accentuació *rihà* per a l'hispano-àrab com en el del Vallès.

P. Val.: molts NLL *Ria*: «*Ria* dels Canos», te. Sueca (xxxI, 21.13). «Rodeno *Ria*», te. Serra de Calderona (xxx, 64.4). Probablement *Rea*, te. Puçol (xxx, 45.18). El de Serra fou nom antic i important (ja poblat en temps romans, segons troballes que hi assenya-⁴⁰ la *SSiv.*, 387, 368). Almenys en part coincidirà amb *Rifa* del *Rept.* (Bof., 501.25, 30); si bé ara no puc des-⁴⁵ triar-ho d'un lloc *Ariç* o *Lariç* de Morvedre (que podria venir de l'àr. *riř* 'ribera, costa de mar'). Però en tot cas el lloc on Reglà (p. 109) ha imprès «*Serrayria*,⁵⁰ 80 cases de mor.» s'hauria hagut de segmentar *Serra* y *Ria*. Aquest *Ria* figura en els censos de 1563, 1572 i 1602, amb 17 mor., dins el te. de Nàquera i és el que ve de l'àr. *rihà* 'molí'. Dels molins, com a cosa típica del te. de Serra, ens en dona també testimonis el *Rept.*:⁶⁰

«castrum et villam *Axerra*, cum alcheriis --- si-
ve *molendinis*».

Mateixa accentuació a Portugal, que al Vallès sembla deduir-se de la població *Arrifana*, entre O Porto i Aveiro.

En forma de cognom tenim diverses variants: uns evident, *Rifà*, segons *AlcM* a 6 pobles dels bisbats de Bna. i Vic (6 a Girona). Probablement també *Rifé*, propi de Gallifa i Martorell. Menys segur, però possibles: «*Es Réu* diuen uns, i altres *Es Ri*», pda. mall. de Sa Pobra (Masc., 11b4) perquè a mi m'explicaren que «hi ha molins» (xLI, 14.17, 10): vacil·lació *é/i* que s'explica per la *j* de l'àrab, oberta davant *h*, i la *ā* pron. dels moriscos, oïda *-e*, seria escapçada pels repobladors catalans: Casa de Pau Mestre *riēta* o *riēte* a Potries (xxxIII, 55.15), potser d'un pl. feble *rihāt*. *Rifós*, a. 1600, conseller de Bna. (PJPujadas, *Dietari* I, 1605, p. 172); i mercader barceloní (*Rúbr.* de Bruniquer, *AlcM*), car darrere *h* la *a* també pogué pendre un timbre *ā*. En fi, veg. l'art. *Rata/Ratavilla*, dedicat tot ell a NLL cat. que vénen de *rihā*.

¹ No val res la identificació que Udina proposa vagament. Es tracta d'un antic priorat de St. Llorenç que hi havia prop de St. Julià, anomenat també en documents dels p. p. Junyent de l'*Arx. Cat. de Vic*.

Riudors, V. *Rodors*

30 RIGARD

Riu afl. de la dr. del Freser, en el qual desemboca a Ribes, després de formar la vall on hi ha diversos pobles: des de Toses fins a Planoles i Ventolà (C. A. Torras, *Pir. Cat.* IV, 167-8 Vall del *Rigart*; Riu *Rigart*, VII, 13).

PRON.: *rigárt*, recordo haver-ho oït diversos cops, a Toses i a Planoles (1923, 1932, 1933, exc. 6 i 220).

MENCIO ANT. En un únic, però notable doc. de⁴⁰ 981, on un levita Wiscafred ven unes cases «in com. Cerdaniense, in valle Petrariense [la Vall de Ribes], in villa q. v. Pedrera, afr. I in flumen *Frevero*, II *Ingilatos*, III *Campelias*, IV in flumen *Riardo*» (Mon-⁴⁵ salv. xv, p. 220; de nou p. p. Udina, *El Arch. Cond. S. X*, § 187, p. 368.6f.) que en fa un detallat examen cartològic, i trobant-hi firmes autògrafes, i altres signes inequívocs, malgrat de la falta de certes fórmules conclou que és autèntic i original, si bé reconeixent que hi manquen fórmules ben importants.

Acceptat, però hapax (no recollit per Abadal, *Cat. Car.*), per tant no podem rebutjar encara la meva ETIM. d'E.T.C. I, 37, i II, 83 (de nou *DECat*, s. v. *Revardit* i acceptada per *AlcM*) i hem de deixar-ho en dilema.

A) La menció de 981 sembla indicar RIVUS ARIDUS 'riu sec, eixut' com etim.: la mateixa del *Rard*, riu del Rosselló, on respon a les condicions fisiogràfiques (car sol quedar eixut a la part baixa), i recolza en nombroses mencions, fidels a la forma etim.; ací, en canvi, es tracta d'un riu pirinenc de corrent sempre